

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA’LIM
VAZIRLIGI**

TOSHKENT MOLIYA INSTITUTI

«Statistika va ekonometrika » kafedrası

**MAMATKULOV BAXTIYOR XALMURADOVICH
JUMANOVA ZILOLA TO‘YCHIEVNA
ABDIQULOVA DILNOZA ABDUQODIROVNA**

**«STATISTIKA» (II MODUL) FANIDAN BARCHA BAKALAVR
YO‘NALISHDAGI 2-BOSQICH (4-SEMESTR)
TALABALARI UCHUN
MUSTAQIL TA’LIMNI TASHKIL ETISH BO‘YICHA
USLUBIY QO‘LLANMA**

TOSHKENT-2021

Mamatkulov B.X., Jumanova Z.T., Abdikulova D.A. “Statistika” (II Modul) fanidan mustqil ta’limni tashkil etish va mustaqil ishlarni bajarish bo‘yicha uslubiy qo‘llanma. – T.: TMI, 2021 y. – 16 bet.

Ushbu uslubiy qo‘llanma “**Statistika**” fanini o‘rganuvchi magistratura bosqichi 200000–“Ijtimoiy soha, iqtisod va huquq” bilim sohasi, 230000–“Iqtisod” ta’lim sohasining barcha yo‘nalishlar bo‘yicha 2-kurs bakalavriyat talabalari uchun mo‘ljallangan. Uslubiy qo‘llanma fanning har bir mavzusi yuzasidan keyslar, savollar, topshiriqlar, testlarni o‘z ichiga olgan bo‘lib, “**Statistika**” fanini chuqurroq o‘rganishga yordam beradi. Uslubiy qo‘llanma “**Statistika**” fanini o‘rganuvchi talabalar bilan bir qatorda ushbu fan bo‘yicha dars mashg‘ulotlarini olib boruvchi pedagog-xodimlar uchun ham mo‘ljallangan. Ushbu uslubiy qo‘llanma Toshkent moliya instituti O‘quv-uslubiy Kengashida muhokama qilingan va nashrga tavsiya etilgan. (2021 yil “27” oktyabrdagi № 3/16 son qarori).

Taqrizchilar: Aybjonov A.H. – TDIU “Statistika” kafedrası mudiri, dotsent, i.f.n, (*turdosh OTM dan*)
Toshmatov Z.X. – TMI “Statistika va ekonometrika” kafedrası, professor, i.f.d, (*tayanch OTM dan*)

MUNDARIJA	BET
KIRISH.....	4
I. “STATISTIKA” (II MODUL) FANINI O’RGANISHDA MUSTAQIL TA’LIMNING AHAMIYATI.....	5
II. “STATISTIKA” (II-MODUL) FANINING HAR BIR MAVZUSI BO’YICHA MUSTAQIL TA’LIM TOPSHIRIQLARI.....	9
III. MUSTAQIL TA’LIM UCHUN TAVSIYA ETILAYOTGAN MAVZULAR RO’YXATI.....	12
IV. MUSTAQIL TA’LIMNI BAHOLASH TARTIBI.....	
V. MUSTAQIL TA’LIM TOPSHIRIQLARINI BAJARISHDA TAVSIYA ETILADIGAN ASOSIY VA QO’SHIMCHA O’QUV ADABIYOTLARI HAMDA AXBOROT MANBALARI.....	15

Kirish

O'zbekiston Respublikasida statistika ma'lumotlarining sifati va ishonchliligini oshirish borasida keng qamrovli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. "Rasmiy statistikani ishlab chiqarish, tarqatish va muvofiqlashtirish maqsadida mamlakatning butun milliy statistika tizimi doirasida qo'llaniladigan uslubiy asoslar va boshqaruv tamoyillarini tako-millashtirish"¹ milliy statistika tizimini takomillashtirishning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilangan. Bu borada oliy ta'lim muassasalarida talabalar bilimini mustahkamalash uchun statistik ko'rsatkichlar tizimi va statistik axborotlar bazasini provard natijalarni ta'minlashga yo'naltirish, statistika tahlili optimal variantlarini tanlash, ishlab chiqarishni prognozlash sharoitida statistik usul va yondashuvlarni aniqlik darajasini oshirishga imkonini beruvchi yondashuv (usullar)ni ishlab chiqish (takomillashtirish) kabi yo'nalishlarda ilmiy-tadqiqotlar ko'lamini yanada kengaytirish maqsadga muvofiq.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi PF-4947-son "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida", 2020 yil 3 avgustdagi PQ-4796-son "Milliy Statistika tizimini yanada takomillashtirish va rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida" qarori, O'zbekiston Respublikasining 2021 yil 11 avgustdagi "Rasmiy statistika to'g'risida" gi O'RQ -707 sonli qonuni hamda mazkur faoliyatga tegishli boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlarda belgilangan vazifalarni amalga oshirishga mazkur "Statistika" fanidan mustaqil ta'limni tashkil etish bo'yicha uslubiy ko'rsatma muayyan darajada xizmat qiladi.

Oliy ta'limda tayyorlanayotgan mutaxassislarning sifat darajasi ko'p jihatdan mustaqil ishlarni tashkil etish holatiga bevosita bog'liq. Chunki barcha fanlar bo'yicha mustaqil ta'limga ajratilgan mavzular ham bevosita o'rganilishi shart. Keltirilayotgan jihat bakalavriatning barcha ta'lim yo'nalishlarida o'qitiladigan "Statistika" faniga ham taalluqlidir. Mamlakatimizdagi iqtisodiy taraqqiyotning bugungi bosqichida statistika sohasini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilayotgan bugungi kunda bu fanni chuqur o'rganish iqtisodiy islohotlarga hamohanglikni ta'minlaydi. Shundan kelib chiqqan holda mustaqil ishlashni samarali tashkil etish dolzarb masalalardan biridir.

Yuqoridagilar asosida "Statistika" fanidan mustaqil ta'limni tashkil etishda alohida sug'urta kompaniyalari faoliyatini o'rganishni maqsadga muvofiq, deb topdik.

Mustaqil ta'limni bunday tartibda tashkil etishdan maqsad statistika fanidan olgan bilim va ko'nikmalarini statistik tahlil qilish hamda tegishli aniq xulosalar shakllantirishdan iborat.

Alohida vazifalar sifatida esa belgilangan rejadagi topshiriqlarni to'liq bajarish hamda mazmunli taqdimot qilish ekanligini keltirishimiz mumkin.

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 3 avgustdagi PQ-4796-son "Milliy statistika tizimini yanada takomillashtirish va rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarori.

1. “STATISTIKA” (II MODUL) FANINI O’RGANISHDA MUSTAQIL TA’LIMNING AHAMIYATI

«Statistika» fani bo'yicha Talabalar mustaqil ishlarini tashkil etish ularda iqtisodiy bilim, dunyoqarash, ijtimoiy faollik va mustaqil fikrlashni shakllantirishga qaratilgan tadbirlar tizimini o'z ichiga oladi. U o'quv rejasi va fanlar dasturlarida ko'zda tutilgan zarur bilimlar va ko'nikmalarning Talabalar tomonidan oqilona, kam vaqt va kuch sarflab o'zlashtirilishini ta'minlaydi.

«Statistika» fanini o'qitish jarayonini takomillashtirish, Talabalarning qiziqishlarini, anglash faolligini va mustaqil ishlarini rivojlantirish yo'nalishida boradi, bunda ijodiy fikrlash, mustaqil o'qish, ko'nikma va layoqatlari shakllanadi.

Talabaning mustaqil ishi – muayyan fandan o'quv dasturida belgilangan bilim, ko'nikma va malakaning ma'lum bir qismini talaba tomonidan fan o'qituvchisi maslahati va tavsiyalari asosida auditoriya va auditoriyadan tashqarida o'zlashtirishiga yo'naltirilgan tizimli faoliyatdir.

Mustaqil ishni bajarishdan **asosiy maqsad** – «Statistika va ekonometrika» kafedrası professor-o'qituvchilarining bevosita rahbarligi va nazorati ostida Talabalarni semestr davomida fanni uzluksiz o'rganishini tashkil etish, olingan bilim va ko'nikmalarni yanada mustahkamlash, kelgusidagi darslarga tayyorgarlik ko'rish, aqliy mehnat madaniyatini, yangi bilimlarni mustaqil ravishda izlab topish va qabul qilishni shakllantirish hamda ushbu tariqa universitetda raqobatbardosh kadrlarni tayyorlashga erishishdan iborat.

Mustaqil ish uchun beriladigan topshiriqlarning shakli va hajmi, qiyinchilik darajasi semestrda – semestrga ko'nikmalar hosil bo'lishiga muvofiq ravishda o'zgarib, oshib borishi lozim. Ya'ni, Talabalarning topshiriqlarni bajarishdagi mustaqilligi darajasini asta-sekin oshirib, ularning topshiriqlarni bajarishga tizimli va ijodiy yondoshishga o'rganib borishi kerak.

«Statistika» fani bo'yicha Talabalar mustaqil ishini tashkil etishda talabaning akademik o'zlashtirish darajasi va qobiliyatini hisobga olgan holda **quyidagi shakllardan** foydalanish mumkin:

- fanning ayrim mavzularini o'quv adabiyotlari yordamida mustaqil o'zlashtirish, o'quv manbalari bilan ishlash;
- seminar mashg'ulotlariga tayyorgarlik ko'rib borish;
- belgilangan mavzular bo'yicha referat tayyorlash;
- O'zbekiston Respublikasi qonunlari, Prezident qarorlari va farmonlari hamda boshqa me'yoriy hujjatlarni konspektlashtirish;
- testlar echish;
- amaliyotdagi mavjud muammoning echimini topish bo'yicha keyslar echish;
- munozarali savollar va topshiriqlarga tayyorgarlik ko'rish;
- Talabalarning ilmiy jamiyatlari va to'garaklarida ishtirok etish;
- ko'rgazmali vositalar tayyorlash;
- kurs ishi (loyihalari)ni bajarish;

- hisob-kitob va grafik ishlarini bajarish;
- ilmiy maqola, tezislar va ma'ruza matnlarini tayyorlash;
- "Talaba-o'qituvchi-kutubxona" kunida fan bo'yicha yangi o'quv adabiyotlari sharhini o'qituvchi bilan hamkorlikda tayyorlash;
- axborot resurs markazida belgilangan mavzular bo'yicha nazariy, amaliy va statistik ma'lumotlarni yig'ish, qayta ishlash va muayyan tizimga solish;
- belgilangan mavzular bo'yicha zamonaviy axborot texnologiyalari yordamida taqdimot materiallari tayyorlash;
- Talabalar yotoqxonasidagi ma'naviyat xonasi, kutubxona, zamonaviy axborot texnologiyalar markazi imkoniyatlaridan foydalanilgan holda mustaqil o'qish jarayonlarida ishtirok etish;
- fakultativlar va maxsus seminarlar ishlarida ishtirok etish;
- kafedralar va fakultetlarning ilmiy hamda ilmiy-uslubiy ishlarida ishtirok etish va boshqalar.

Talabalarning mustaqil ishi ta'lim va tarbiyaning shunday vazifalariga bo'ysundirilganki, butun o'quv jarayoni to'laligicha Talabalar tomonidan faol, ongli, puxta va tizimli ravishda fan asoslarini o'zlashtirish va ularda iqtisodiy dunyoqarashni shakllantirish imkonini beradi. Bu vazifalar ta'lim jarayoni va shaxsni shakllantirish qonuniyatlarini bilmasdan va foydalanmasdan turib hal qilinishi mumkin emas. Ularning mazmuniga qisqacha to'xtalib o'tamiz.

Mavzuni mustaqil o'zlashtirish. Fanning xususiyati, Talabalarning bilim darajasi va qobiliyatiga qarab ishchi o'quv dasturiga kiritilgan alohida mavzular Talabalarga mustaqil ravishda o'zlashtirish uchun topshiriladi. Bunda mavzuning asosiy mazmunini ifodalash va ochib berishga xizmat qiladigan tayanch iboralar, mavzuni tizimli bayon qilishga xizmat qiladigan savollarga e'tibor qaratish, asosiy adabiyotlar va axborot manbalarini ko'rsatish lozim.

Topshiriqni bajarish jarayonida Talabalar mustaqil ravishda o'quv adabiyotlaridan foydalanib, ushbu mavzuni konspektlashtiradilar, tayanch iboralarning mohiyatini anglagan holda mavzuga taalluqli savollarga javob tayyorlaydilar. Zarur hollarda (o'zlashtirish qiyin bo'lsa, savollar paydo bo'lsa, adabiyotlar etishmasa, mavzuni tizimli bayon eta olmasa va h.k) o'qituvchidan maslahatlar oladilar. Mustaqil o'zlashtirilgan mavzu bo'yicha tayyorlangan matn o'qituvchiga himoya qilish orqali topshiriladi.

O'quv jarayonining ajralmas tarkibiy qismi bo'lgan iqtisodiyot nazariyasi fani bo'yicha mustaqil ishlar ko'proq referatlar qo'rinishida bo'lib kelmoqda. Referat Talabalar ilmiy ishlarining birinchi shaklidir. Talabalar ilmiy ijodi o'quv jarayonlaridan biri sifatida o'qitish, bilim berish va tarbiyalash vazifalarini bajarishda o'z xususiyatlariga ega. Talaba tadqiqot faoliyatiga jalb qilinib, ilmiy adabiyotlar bilan ishlash, statistik va boshqa materiallarni yig'ish, qayta ishlash va tahlil qilish ko'nikmalariga ega bo'ladi, o'rganilayotgan hodisani tanqidiy baholashga o'rganadi, nazariyani amaliyot bilan bog'laydi va h. k.

Agar referat tayyorlashning darslik bo'yicha tayyorlangan seminar mashg'ulotidagi chiqishga qaraganda mazmun va sifat jihatdan yuqoriligi hisobga olinsa, referat shubhasiz katta foyda keltiradi. Talaba auditoriya oldida referatda

bayon qilingan qoidalarini himoya qilishga, yoqlashga tayyorlanishi kerak, iqtisodiyot nazariyasini o'rganishda bu muhim ahamiyatga ega.

Referat - bu Talabalar mustaqil ishlarining samarali shakllaridan biridir. Mazkur shakl talaba tomonidan referat mavzusini tanlash, unda yoritiladigan masalalar mazmunini oldindan rejalashtirish, referatni tayyorlash va muhokama qilishning barcha bosqichlarida kafedra professor-o'qituvchilarining tashkiliy-uslubiy yordami va maslahati asosidagina samarali amalga oshishi mumkin. Bu erda o'qituvchi tomonidan Talabalarining referat ishlariga rahbarlik qilish qanchalik batafsil va malakali amalga oshirilganligi va referatlarga talablar mezonini qanchalik to'g'ri qo'yilganligi albatta, hal qiluvchi ahamiyatga ega. Topshiriq Talabalarining referat yozish ko'nikmalarini, ilmiy qiziqishlari va bilim darajasini hisobga olgan holda berilishi juda muhim.

Ko'rgazmali vositalar tayyorlash. Talabaga muayyan mavzuni bayon qilish va yaxshiroq o'zlashtirish uchun yordam beradigan ko'rgazmali materiallar tayyorlash vazifasi topshiriladi. Mavzu o'qituvchi tomonidan aniqlanib, talabaga ma'lum qo'llanmalar, yo'l-yo'riqlar beriladi. Ko'rgazmali vositalarning miqdori, shakli va mazmuni talaba tomonidan mustaqil tanlanadi. Bunday vazifani bir mavzu bo'yicha bir necha talabaga yoki Talabalar guruhiga topshirish ham mumkin.

Mavzu bo'yicha testlar, munozarali savollar va topshiriqlar tayyorlash.

Talabaga mustaqil ish sifatida muayyan mavzu bo'yicha testlar, qiyinchilik darajasi har xil bo'lgan masalalar va topshiriqlar, munozaraga asos bo'ladigan savollar tuzish vazifasi topshiriladi.

Bunda o'qituvchi tomonidan talabaga testga qo'yiladigan talablar va uni tuzish qonun-qoidalarini, qanday maqsad ko'zda tutilayotganligi, muammoli savollar tuzishda mavzuning munozarali jihatlarini qanday ajratish lozimligi, topshiriqlarni tuzish usullari bo'yicha yo'l-yo'riq beriladi.

Ilmiy maqola, tezislari va ma'ruzalar tayyorlash. Talabalarga biron-bir mavzu bo'yicha (mavzuni talabaning o'zi ham tanlashi mumkin) ilmiy maqola, tezis yoki ma'ruza tayyorlash topshirilishi mumkin. Bunda talaba o'quv adabiyotlari, ilmiy-tadqiqot ishlari, dissertatsiyalar, maqola va monografiyalari hamda boshqa axborot manbalaridan mavzuga tegishli materiallar to'playdi.

Talabalarining ilmiy-nazariy konferensiyalari ham Talabalar mustaqil ishlarining shakllaridan biridir. Kafedra professor-o'qituvchilari Talabalar ilmiy-nazariy konferensiyasini tashkil etish orqali o'z ishini guruhning kasbiy yo'naltirilganligini, a'zolarining yosh tarkibini, qiziqishlarini hisobga olib, tabaqalashgan holda tashkil qilishi kerak. Faqat shu holdagina Talabalarining konferensiyani o'tkazishda faol ishtiroki va manfaatdorligi ta'minlanadi. Talabalarining ilmiy-nazariy konferensiyalarini bosqichma-bosqich o'tkazish maqsadga muvofiqdir. «Statistika» fani bo'yicha Talabalarining ilmiy-nazariy konferensiyalarini quyidagi bosqichlarda amalga oshirish maqsadga muvofiqdir:

1-bosqich – fan o'qitilayotgan barcha o'quv guruhlarida konferensiyalarni o'tkazish;

2-bosqich – har bir guruhda tanlab olingan Talabalarining eng yaxshi ma'ruzalarini fakultet va fakultetlararo konferensiyaga taqdim etish va o'tkazish;

3-bosqich – fakultetlararo konferensiyada tanlab olingan eng yaxshi ma’ruzalarni umumuniversitet ilmiy-nazariy konferensiyasiga taqdim etish.

Butun guruhlar uchun yagona bo’lgan konferensiya mavzusini tasdiqlab, Talabalarining ma’ruza va chiqishlarini guruhlarining qiziqishlariga qarab ixtisoslashtirish mumkin.

Talabalar mustaqil ishlarini tashkil etishning asosiy tamoyillari

Talabalar mustaqil ishlarini tashkil etishda «Talabalar mustaqil ishini tashkil etish va nazorat qilish» bo’yicha yo’riqnomada belgilangan quyidagi asosiy tamoyillarga rioya qilish maqsadga muvofiqdir:

1. Talabalar mustaqil ishlarini ikki ko’rinishda – auditoriyada va auditoriyadan tashqarida tashkil etish.

2. Talabalar mustaqil ishlarini tizimli ravishda, ya’ni bosqichma-bosqich, oddiydan murakkabga qarab tashkil etilishini ta’minlash.

3. Talabalar mustaqil ishlarining shakli va hajmini belgilashda quyidagi muhim jihatlarga e’tibor qaratish:

- talabaning o’qish bosqichi;
- muayyan fanning o’ziga xos xususiyati, o’zlashtirishdagi qiyinchilik darajasiga;
- talabaning qobiliyati, nazariy va amaliy tayyorgarlik darajasiga;
- fanning axborot manbalari bilan ta’minlanganlik darajasiga;
- talabaning axborot manbalaribilan ishlay olish darajasiga;
- mustaqil ish uchun topshiriqlar kursdan-kursga o’tish bilan shakl va hajm jihatidan o’zgarib borishiga;
- mustaqil ish fan xususiyati hamda talabaning akademik o’zlashtirish darajasiga va qobiliyatiga mos holda tashkil etish.

Mustaqil ishni amalga oshirishda Talaba bajarishi lozim bo’lgan vazifalar

Talabalar mustaqil ishlarini tashkil etishda quyidagi vazifalarni bajarishlari lozim:

- yangi bilimlarni mustaqil tarzda puxta o’zlashtirish ko’nikmalariga ega bo’lish;
- zarur ma’lumotlarni izlab topish uchun qulay usullarni va vositalarni aniqlash;
- axborot manbalaridan samarali foydalanish;
- an’anaviy o’quv va ilmiy adabiyotlar hamda me’yoriy xujjatlar bilan ishlash;
- elektron o’quv va ilmiy adabiyotlar va ma’lumotlar banki bilan ishlash;
- Internet tarmog’idan maqsadli foydalanish;
- ma’lumotlar bazasini tahlil etish;
- ish natijalarini ekspertizaga tayyorlash va ekspert xulosasi asosida qayta ishlash;
- topshiriqlarni bajarishda tizimli va ijodiy yondashish;
- ishlab chiqilgan echim, loyiha yoki g’oyani asoslash va mutaxassislar davrasida himoya qilish.

Talabalar mustaqil ishi bo'yicha maslahatlarni tashkil etish tartibi

Talabalar mustaqil ishi bo'yicha maslahatlar darsi auditoriyadan tashqarida amalga oshirishga mo'ljallangan mustaqil ishlarni bajarish yuzasidan tegishli yo'llanmalar berish va uning bajarilishini nazorat qilib borish maqsadida tashkil qilinadi.

II. "STATISTIKA" (II-MODUL) FANINING HAR BIR MAVZUSI BO'YICHA MUSTAQIL TA'LIM TOPSHIRIQLARI

Talabalar mustaqil ishi bo'yicha maslahatlar darsi fanning kalendar-tematik rejasiga muvofiq o'tkaziladi. «Statistika» fani bo'yicha Talabalarning mustaqil ish mavzulari va mazmuni, ularni bajarish yuzasidan hisobot shakllari quyidagi jadvalda keltirilgan:

“Statistika” fanidan mustaqil ish majmuasi fanning barcha mavzularini qamrab olgan va quyidagi mavzular ko'rinishida shakllantirilgan.

№	Fan bo'yicha mavzular	Mustaqil ta'limga oid bo'lim va mavzular	Mustaqil ta'limga oid topshiriq va tavsiyalar
1-mustaqil ish mavzusi bo'yicha topshiriqlar			
1.	Aholi statistikasi	Aholining tabiiy va mexanik xarakati ko'rsatkichlarini statistik o'rganish	Taqdimot slaydlari tayyorlash
2.	Aholi harakatining statistik ko'rsatkichlari	Aholi harakatining statistik ko'rsatkichlari	Referat tayyorlash
3.	Mehnat bozori statistikasi	Mehnat bozori statistikasi	Taqdimot slaydlari tayyorlash
4.	Mehnat resurslari balansi	Mehnat resurslari balansi	Referat tayyorlash
5.	Milliy hisoblar tizimi va makroiqtisodiy ko'rsatkichlar	Milliy hisoblar tizimi va makroiqtisodiy ko'rsatkichlar	Taqdimot slaydlari tayyorlash
6.	Yalpi ichki mahsulot hajmining hisoblash usullari	Yalpi ichki mahsulot hajmining hisoblash usullari	Referat tayyorlash
7.	Aholining ish bilan bandligi va ishsizlar statistikasi	Iqtisodiy faol aholi, iqtisodiy nafaol aholi,	Referat tayyorlash
8.	Aholini ro'yxatdan o'tkazishning ahamiyati va o'ziga xos xususiyatlari	Aholini ro'yxatga olishning tarixi, aholini ro'yxatga olishni o'tkazish bosqichlari, aholini ro'yxatga olishning ahamiyati	Referat tayyorlash
9.	Mehnat unumdorligi statistikasi	Mehnat unumdorligining bevosita va bilvosita ko'rsatkichlari	Taqdimot slaydlari tayyorlash
10.	Milliy hisoblar tizimi haqida tushuncha: asosiy yo'nalishlar va ta'riflar	ishlab chiqarish hisoblamasi, daromadlami hosil bo'ishi, daromadlami birlamchi taqsimlash,	Referat tayyorlash

		daromadlarni pul formada qayta taqsimlash, ixtiyordagi daromadlardan pul formada foydalanish,- daromadlarni natural formada qayta taqsimlash	
11.	Ish vaqti va undan foydalanish ko'rsatkichlari.	Ish kuchi soni va uning tarkibi bu sohadagi masalaning miqdor tomoni hisoblanadi, ish vaqti va undan foydalanish darajasini statistik tahlil qilish	Taqdimot slaydlari tayyorlash
12.	Aholi statistikasining o'rganish obyekti	Aholi (demografiya) statistikasi, aholi soni statistikasi, aholi migratsiyasi statistikasi	Referat tayyorlash
13.	Makroiqtisodiy faoliyat natijalarini ifodalovchi ko'rsatkichlarni hisoblashning umumnazariy asoslari	Milliy hisoblar tizimida institutsional birliklar, makroiqtisodiy faoliyat natijalarini ifodalovchi ko'rsatkichlar tizimi	Taqdimot slaydlari tayyorlash
14.	Aholi statistikasi tushunchasi va vazifalari	Aholi statistikasi tushunchasi va vazifalari	Referat tayyorlash
15.	Aholining takror barpo bo'lishi	Aholining takror barpo bo'lishi	Taqdimot slaydlari tayyorlash
16.	Doimiy va mavjud aholi ortasidagi bog'liqlik	Doimiy va mavjud aholi ortasidagi bog'liqlik	Referat tayyorlash
17.	Aholining kelajakdagi sonini prognozlash	Aholining kelajakdagi sonini prognozlash	Taqdimot slaydlari tayyorlash
18.	Mehnat bozori statistikasi mohiyati va vazifalari.	Mehnat bozori statistikasida talab va taklifning mohiyati va vazifalari.	Referat tayyorlash
19.	Mehnat resurslari va harakat ko'rsatkichlari	Mehnat resurslarining harakat ko'rsatkichlari	Taqdimot slaydlari tayyorlash
20.	Aholining ish bilan bandligi va ishsizlar statistikasi	Aholining ish bilan bandligi va ishsizlar turlari statistikasi	Referat tayyorlash
21.	Makroiqtisodiy statistikada mehnat resurslarining tarmoqlar bo'yicha o'rganilishi	Makroiqtisodiy statistikada mehnat resurslarining tarmoqlar bo'yicha o'rganilishi	Taqdimot slaydlari tayyorlash
22.	Mehnat resurslari hisobot balansi	Mehnat resurslari hisobot balansi	Referat tayyorlash
23.	Bozor iqtisodiyoti sharoitida mehnat bozorida yuz berayotgan jarayonlarni statistik tahlili	Mehnat bozorida yuz berayotgan jarayonlarni statistik tahlili	Taqdimot slaydlari tayyorlash
24.	Xodimlar statistikasi ko'rsatkichlari	doimiy xodimlar, vaqtincha xodimlar, mavsumiy xodimlar, uchray qolgan ishlarni bajarish uchun qabul qilingan xodimlar	Referat tayyorlash
25.	Ish vaqti balansi	Ish vaqti resurslarini kishi-soatlarida ifodalash, ish vaqtdan foydalanish	Taqdimot slaydlari tayyorlash

26.	Mehnat unumdorligi darajasini statistik baholash	Yetishtirilgan mahsulotning natura va qiymat ifodasidagi hajmi, mahsulot yetishtirish uchun sarflangan vaqt (kishi kun, kishi-soat) hajmi	Referat tayyorlash
27.	MHT tushunchasi, paydo bo'lish tarixi va rivojlanish bosqichlari	Mamlakat miqyosida bo'layotgan iqtisodiy va sosial jarayonlarni ifodalovchi ko'rsatkichlar tizimi	Taqdimot slaydlari tayyorlash
28.	MHT va xalq xo'jaligi balansi, ular o'rtasidagi o'xshashliklar va tub farqlar	Tarmoq va sektorlar tasnifi, MHTdagi daromad konsepsiyasi, hisoblash usuli	Referat tayyorlash
29.	MHT – bozor iqtisodiyotining modeli ekanligi va uni qo'llash zaruriyati	MHT mamlakatlar iqtisodiyotida kechayotgan jarayonlarni aks ettirish	Taqdimot slaydlari tayyorlash
30.	Ozbekiston statistik amaliyotida MHTni joriy qilish muammolari	Mamlakatlarda yuritilayotgan hisoblar tuzilishi metodologiyasi, uslublari va qoidalari hammaga tushunarli bo'lishi uchun yagona metodologiya, uslublari va qoidalar asosida ishlab chiqilishi zarurati	Referat tayyorlash
2-mustaqil ish mavzusi bo'yicha topshiriqlar			
1.	Milliy daromad statistikasi	Milliy daromad statistikasi	Taqdimot slaydlari tayyorlash
2.	Milliy boylik statistikasi	Milliy boylik statistikasi	Referat tayyorlash
3.	Asosiy va aylanma kapital statistikasi	Asosiy va aylanma kapital statistikasi	Taqdimot slaydlari tayyorlash
4.	Moliya bozori statistikasi	Moliya bozori statistikasi	Referat tayyorlash
5.	Pul muomulasi va kredit statistikasi	Pul muomulasi va kredit statistikasi	Taqdimot slaydlari tayyorlash
6.	Sug'urta bozorini statistik o'rganish	Sug'urta bozorini statistik o'rganish	Referat tayyorlash
7.	Tashqi iqtisodiy faoliyat statistikasi	Tashqi iqtisodiy faoliyat statistikasi	Taqdimot slaydlari tayyorlash
8.	To'lov balansi	To'lov balansi	Referat tayyorlash
9.	Aholi turmush darajasi statistikasi	Aholi turmush darajasini ifodalovchi ko'rsatkichlar tizimi	Taqdimot slaydlari tayyorlash
10.	Milliy boylikning kengaytirilgan kontsepsiyasi: tabiiy va inson kapitali statistikasi	Tabiiy kapital hajmini miqdoriy baholash, Innovatsion rivojlanish yo'liga o'tishda inson omili g	Referat tayyorlash
11.	Valyuta bozori statistikasi ko'rsatkichlari	Valyuta kurslarni hisoblash metodlari, valyutaning haqqoniy (real) kurslarini aniqlash metodlari	Taqdimot slaydlari tayyorlash

12.	Xizmat ko'rsatish sohasi statistikasi	Xizmat ko'rsatish turlari, savdo va ovqatlanish sohasida faoliyat yurituvchi sub'ektlar iqtisodiy ko'rsatkichlari	Referat tayyorlash
13.	Sug'urta xizmatlari statistikasi	Sug'urta xizmatlarining mohiyati va statistika vazifalari,	Taqdimot slaydlari tayyorlash
14.	Turizm sohasida faoliyat yurituvchi sub'ektlarning statistik ko'rsatkichlari	Turizm xizmatini ko'rsatuvchi sub'ektlar statistik ko'rsatkichlari, O'zbekistonda turizmning rivojlanishi	Referat tayyorlash
15.	Moliya-kredit tizimi statistikasi	Davlat budjeti mohiyati va statistikaning vazifalari, bank statistikasining asosiy ko'rsatkichlari	Taqdimot slaydlari tayyorlash
16.	Milliy hisoblar tizimidagi milliy boylik statistikasi	Milliy boylik tushunchasi, hajmi va tarkibi, milliy hisoblar tizimida milliy boylik hajmini aniqlash usuli	Referat tayyorlash
17.	Milliy daromad va milliy hisoblar tizimidagi boshqa daromad ko'rsatkichlari	MHTda J.Xiks ta'limotiga kiritilgan aniqliklar, milliy daromadni taqsimlash, qayta taqsimlash va oxirgi foydalanish statistikasi	Referat tayyorlash
18.	YaIM – mamlakatning asosiy makroiqtisodiy ko'rsatkichi ekanligi.	Ishlab chiqarilgan yoki foydalanilgan tovarlar va xizmatlar hajmining o'zgarishi, tovarlar va xizmatlar bahosining o'zgarishi (inflyatsiya yoki deflyatsiya darajasi)	Taqdimot slaydlari tayyorlash
19.	YaIM hajmini hisoblash usullari	YAIMni aniqlashning ishlab chiqarish usuli, YAIMni aniqlashning taqsimlash usuli, pirovard foydalanish usuli	Referat tayyorlash
20.	Daromadlar to'g'risida umumiy kontseptsiyalar va MHTdagi daromad ko'rsatkichlari	Dj Xinsning daromad haqidagi ta'limoti,	Taqdimot slaydlari tayyorlash
21.	Oliy moliyaviy hisoblashlarni va taqribiy hisoblashlar	Oddiy foizlar, murakkab foizlar, diskontlash, moliyaviy renta (annuitet)	Referat tayyorlash
22.	Pul muomalasi statistikasi	Pulning bajarilgan ish, ko'rsatilgan xizmatlar, sotib olingan tovarlar haqini to'lash, hisobkitoblar va to'lovlarni amalga oshirish	Taqdimot slaydlari tayyorlash
23.	Sug'urta bozori statistikasining predmeti va vazifalari.	Sug'urta moliyaviy faoliyati, sug'urta riski	Referat tayyorlash

24.	Sug'urta bozori statistikasining ko'rsatkichlar tizimi	Sug'urta statistikasi ko'rsatkichlari mazmuni va hisoblash usullari	Taqdimot slaydlari tayyorlash
25.	Mol-mulkni sug'urtalash statistikasining ko'rsatkichlari	Mol-mulkni sug'urtalashning asosiy mutloq ko'rsatkichlari, sug'urtalangan ob'ektlar soni, sug'urtalangan mol-mulkning sug'urtalash summasi	Referat tayyorlash
26.	Sug'urtalashning tarif stavkalari statistikasi	Tarif stavkasi (sug'urta tarifi) sug'urtalash summasi, netto-stavka sug'urta fondini shakllantirish	Taqdimot slaydlari tayyorlash
27.	O'zbekiston Respublikasi tashqi iqtisodiy aloqalarining shakllari	Tashqi iqtisodiy aloqa, <u>bojxona statistikasi</u>	Referat tayyorlash
28.	Tashqi savdo indeksleri	Tashqi savdo statistikasida indekslar tovar aylanishi dinamikasini, eksport va importning fizik hajmini, bahoning o'zgarishini, tashqi savdo strukturasi va ayrim olingan omillarning tovar aylanishiga ta'sirini statistik o'rganish	Taqdimot slaydlari tayyorlash
29.	Aholi daromadlarining shakllanishi va uning tarkibi	Aholi barcha kategoriyalarning mehnat haqi, pensiya, nafaqa, stipendiyalar, xususiy tadbirkorlik bilan shug'ullanayotgan shaxslar daromadlari, kreditlar, xorijiy valyutalarini sotishdan olingan daromadlari, mulkdan olingan daromadlarni statistik o'rganish	Referat tayyorlash
30.	Aholi turmush darajasini aks ettiruvchi ko'rsatkichlarni statistik o'rganish	Daromadlar, iste'mol, yashash sharoitlari	Taqdimot slaydlari tayyorlash

Maslahat darsi tegishli fan o'qituvchisi tomonidan o'tkaziladi.

Fan o'qituvchisi maslahat darsida quyidagi ishlarni amalga oshiradi:

- Talabalar mustaqil ishlari topshiriqlarini bajarish yuzasidan tegishli yo'llanma beradi.
- topshiriqni bajarish rejasini tuzishga yordamlashadi;
- tegishli adabiyotlar axborot manbalarini tavsiya qiladi;
- Talabalar mustaqil ishlari yuzasidan tayyorlangan ishlanma, hisobot, referat, hisob-kitob va topshiriq natijalarini qabul qiladi hamda baholaydi.

Talabalar mustaqil ishi bo'yicha maslahatlar o'quv jarayonining 1 va 2 smenada tashkil etilishiga qarab Talabalarning darsdan bo'sh vaqtlarida dars jadvaliga kiritiladi.

Makroiqtisodiy faoliyat natijalarini ifodalovchi ko'rsatkichlarni hisoblashning umumnazariy asoslari

III. MUSTAQIL TA'LIM UCHUN TAVSIYA ETILAYOTGAN MAVZULAR RO'YXATI

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

2- modul. Ijtimoiy-iqtisodiy statistika

1. Aholi statistikasi
2. Aholi harakatining statistik ko'rsatkichlari
3. Mehnat bozori statistikasi
4. Mehnat resurslari balansi
5. Milliy hisoblar tizimi – iqtisodiy statistikaning asosiy uslubi, asosi va markaziy bo'limi
6. Milliy hisoblar tizimida iqtisodiy faoliyat natijalarini ifodalovchi ko'rsatkichlar tizimi
7. Milliy daromad statistikasi
8. Milliy boylik statistikasi
9. Asosiy va aylanma kapital statistikasi
10. Moliya bozori statistikasi
11. Pul muomalasi va kredit statistikasi
12. Sug'urta bozorini statistik o'rganish
13. Tashqi iqtisodiy faoliyat statistikasi
14. Aholi turmush darajasi statistikasi
15. Aholi pul daromadlari va xarajatlari balansi
16. Aholini ro'yxatdan o'tkazishning ahamiyati va o'ziga xos xususiyatlari
17. Mehnat unumdorligi statistikasi
18. Milliy boylikning kengaytirilgan kontseptsiyasi: tabiiy va inson kapitali statistikasi
19. Valyuta bozori statistikasi ko'rsatkichlari
20. Xizmat ko'rsatish sohasi statistikasi
21. Sug'urta xizmatlari statistikasi
22. Turizm sohasida faoliyat yurituvchi sub'ektlarning statistik ko'rsatkichlari
23. Moliya-kredit tizimi statistikasi
24. Moliya-kredit tizimi statistikasi
25. Yalpi ichki mahsulot ko'rsatkichining mohiyati va ahamiyati
26. Milliy hisoblar tizimi haqida tushuncha: asosiy yo'nalishlar va ta'riflar
27. Aholi statistikasining o'rganish obyekti
28. Milliy hisoblar tizimidagi milliy boylik statistikasi
29. Makroiqtisodiy faoliyat natijalarini ifodalovchi ko'rsatkichlarni

hisoblashning umumnazariy asoslari
30. Milliy daromad va milliy hisoblar tizimidagi boshqa daromad
ko'rsatkichlari

IV. MUSTAQIL TA'LIMNI BAHOLASH TARTIBI

Mustaqil ishlarning bajarilishi "Talabalar bilimini nazorat qilish va baholashning reyting tizimi Nizomi" talablari asosida nazorat qilinadi va baholanadi. Mustaqil ishlarini baholash mezonlari Talabalarga o'quv yili boshlanishi oldidan uslubiy materiallar bilan birgalikda tarqatiladi.

"Statistika" fani bo'yicha Talabalar mustaqil ishlarini joriy, oraliq va yakuniy nazoratlar jarayonida quyidagi topshiriqlarni bajarish orqali nazorat qilish hamda baholash tavsiya etiladi:

Fan bo'yicha talabalar bilimini baholash va nazorat qilish me'zonlari

Baholash usullari	Baholash mezonlari
Testlar, yozma ishlar, og'zaki savol-javoblar.	90-100 ball "a'lo": Fanga oid nazariy bilimlarni to'la o'zlashtira olish. Xulosa va qaror qabul qilish. Ijodiy fikrlay olish. Mustaqil mushohada yurita olish. Olgan bilimlarini amalda qo'llay olish. Mohiyatini tushuntirish. Tasavvurga ega bo'lish.
	70-89,9 ball "yaxshi": Mustaqil mushohada qilish. Olgan bilimlarini amalda qo'llay olish. Mohiyatini tushuntirish. Bilish, aytib berish. Tasavvurga ega bo'lish.
	60-69,9 ball "qoniqarli": Mohiyatini tushuntirish. Bilish, aytib berish. Ma'lum bir tasavvurga ega bo'lish.
	0-54 ball "qoniqarsiz": Fan bo'yicha nazariy va amaliy bilimlarni bilmaslik.

Reyting baholash turlari

Nazorat shakllari		Maksimal ball	Umumiy ball
1.	Joriy nazorat	20	100
2.	Oraliq nazorat	30	
3.	Yakuniy nazorat	50	

Joriy baholash

Joriy baholash (3-semestr)		Maksimal ball	O'tkazish vaqti
Joriy nazorat (10 ball)	MT (10 ball)	20	Semestr davomida
Joriy nazorat darslarga aktiv ishtiroki va o'zlashtirish darajasi, mashg'ulot daftarlarining yuritilish holati va mavzular bo'yicha vazifalarining bajarilishini e'tiborga olish orqali amalga oshiriladi.	Mustaqil ta'limni baholash topshiriqlarining partfoliosi (taqdimot, testlat, yozma ish variantlari, keys stadilar) orqali amalga oshiriladi.		

Oraliq baholash

Oraliq baholash			Maksimal ball	O'tkazish vaqti
№	Oraliq nazorat (20 ball)	MT (10 ball)	30	Semestr davomida
I	Oraliq nazorat ma'ruza darslarida aktivligi, mashg'ulot daftarlarining yuritilish holatini e'tiborga olish va oraliq nazorat ishining baholanishi orqali amalga oshiriladi. (10 ball)	Mustaqil ta'limni baholash topshiriqlarining partfoliosi (referat, taqdimot, testlar, yozma ish variantlari, keys stadilar) orqali amalga oshiriladi.	15	Semestr davomida

		(5 ball)		
II	Oraliq nazorat ma'ruza darslarida aktivligi, mashg'ulot daftarlarining yuritilish holatini e'tiborga olish va oraliq nazorat ishining baholanishi orqali amalga oshiriladi. (10 ball)	Mustaqil ta'limni baholash topshiriqlarining partfoliosi (referat, taqdimot, testlar, yozma ish variantlari, keys stadilar) orqali amalga oshiriladi. (5 ball)	15	Semestr davomida

Yakuniy nazorat

№	Yakuniy nazorat	Maksimal ball	O'tkazish vaqti
1	Yakuniy nazorat semestr yakunida yozma ish yoki test shaklda o'tkaziladi.	50	Attestatsiya haftasi davomida

Oraliq nazorat (ON) semestr davomida o'quv jarayoni jadvaliga muvofiq o'quv mashg'ulotlari davomida 2 martagacha o'tkaziladi.

Bir fanga ajratilgan auditoriya soatining 25 foizini va undan ortiq soatni sababsiz qoldirgan talaba ushbu fandan chetlashtirilib, yakuniy nazoratga kiritilmaydi hamda mazkur fan bo'yicha tegishli kreditlarni o'zlashtirmagan hisoblanadi. Yakuniy nazorat turiga kiritilmagan yoki kirmagan, shuningdek, ushbu nazorat turi bo'yicha qoniqarsiz baho olgan talaba akademik qarzдор hisoblanadi.

Akademik qarzдор talabalar ta'til vaqtida yoki keyingi semestrlar mobaynida tegishli fanlardan o'zlashtirilmagan kreditlar miqdoriga mos ravishda bazaviy to'lov-kontrakt miqdoridan kelib chiqqan holda to'lovni amalga oshirgandan so'ng o'zlashtirilmagan fanlarni o'z hisobidan qayta o'qish huquqiga ega bo'ladi.

Qaydnomalar rasmiylashtirishda ballar GPA ko'rsatkichini hisoblash maqsadida 5 baholik tizimga o'tkaziladi.

V. MUSTAQIL TA'LIM TOPSHIRIQLARINI BAJARISHDA TAVSIYA ETILADIGAN ASOSIY VA QO'SHIMCHA O'QUV ADABIYOTLARI HAMDA AXBOROT MANBALARI

Asosiy adabiyotlar:

1. James T. McClave, Terry Sincich. Statistics /.—12th ed. 2018. – 814 p.
2. Shodiev X. va Xabibullaev I. Statistika: darslik//. – T.: “IQTISOD-MOLIYA”, 2019.-454 b.
3. Shodiev X., Xabibullaev I., Utanov B.Q. Statistika bo'yicha praktikum: o'quv qo'llanma //.-T.: IQTISOD-MOLIYA”, 2021.-336 b.

Qo'shimcha adabiyotlar:

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси. //”Халқ сўзи” газетаси, 2020 йил 30 декабрь, № 276 (7778)
2. Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 11 августдаги “Расмий статистика тўғрисида”ги ЎРҚ-707-сон Қарори.
3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 3 августдаги “Ўзбекистон Республикасининг миллий статистика тизимини янада такомиллаштириш ва ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-4796 –сонли Қарори.
4. “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги ПФ-4947-сонли Фармони.
5. Мирзиёев Ш.М. Буюк келажагимизни мард ва олижаноб халқимиз билан бирга курашимиз. – Тошкент: “Ўзбекистон” НМИУ, 2017. – 488 б.
6. Мирзиёев Ш.М. Танқидий таҳлил, қатъий тартиб-интизом ва шахсий жавобгарлик – ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалик қондаси бўлиши керак. – Тошкент: “Ўзбекистон” НМИУ, 2017. – 104 б.
7. Аюбжонов А.Х., Маматкулов Б.Х., Сайфуллаев С.Н. “Статистика” фанидан амалий машғулотларни ўтказиш учун ўқув қўлланма. – Т.: ТДИУ, 2016. – 180 бет

Axborot manbaalari:

1. www.stat.uz – (O'zbekiston Respublikasi statistika qo'mitasi sayti).
2. www.gov.uz – (O'zbekiston Respublikasi xukumat portali).
3. www.lex.uz – (O'zbekiston Respublikasi Qonun xujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi).
4. www.mineconomy.uz – O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiy taraqqiyot va kambag'allikni qisqartirish vazirligi sayti.
www.http://el.tfi.uz/pdf/mddj22.uzk.pdf – (Toshkent moliya instituti elektron kutubxonasi).

“Statistika va ekonometrika” kafedrası dotsenti
MAMATKULOV BAXTIYOR XALMURADOVICH
“Statistika va ekonometrika” kafedrası o’qituvchisi
JUMANOVA ZILOLA TO’YCHIEVNA
“Statistika va ekonometrika” kafedrası o’qituvchisi
ABDIQULOVA DILNOZA ABDUQODIROVNA

“STATISTIKA” (I-II MODUL)
fanidan mustaqil ta’lim bo’yicha uslubiy qo’llanma

Muharrir: I. Xabibullayev

Kompyuterda sahifalovchi: A.M. Jumayev

Bosishga ruxsat etildi. 30.10.2021 Qog‘oz bichimi A4
Hisob-nashr tabog‘i 4,0 b.t. Adadi 200. Buyurtma №12

«IQTISOD-MOLIYA» nashriyoti, 700084, Toshkent, A.Temur ko’chasi
60A-uy.

**Toshkent Moliya instituti bosmaxonasida rizografiya usulida chop
etildi.700084, Toshkent, Kichik xalqa yo’li ko’chasi**